

ASKERİ PLANLAMA YÖNETİM ANLAYIŞI VE DEPREMLE SAVAŞ

Silahlı Kuvvetlerin kullandığı yönetim ve planlama anlayışı deprem ve afetlere yönelik Risk Azaltma çalışmalarında kullanılabilir, deprem sonrası faaliyetleri içeren Afet Müdahale planlarının geliştirilmesine, eğitim ve tatbikatlar ile etkinliğinin artırılmasına destek sağlayabilecektir.

Em. Korgeneral Nazım Altıntaş, 9 Mart 2023

Deprem nedeni ile yaşadığımız yıkım ve kayıplarımız gerçekten korkunç boyutlarda. İnsani ve ekonomik kayıplar ancak savaşlarla karşılaştırılabilecek büyüklükte. Yaşadığımız ve gelecekte yaşanması olası depremlerin ülkemiz açısından bir milli güvenlik sorunu haline dönüşebileceğini kabul etmemiz gerekir. Kahramanmaraş merkezli depremde yurt içi ve yurt dışından çalışmalara katılan kurum ve kuruluşların çeşitliliği, personel ve malzeme miktarı ve bütün faaliyetlerin eşgüdüm içerisinde yönetilme ihtiyacı savaş hali yönetimi gibi bir anlayışa sahip olmayı gerektirmektedir. Deprem sonrasında yaşanan koordinasyon sorunları, yetersizlikler ve Silahlı Kuvvetlerin müdahale şekli, EMASYA (Emniyet Asayiş Yardım) ve DAFYAR (Doğal Afet Yardım) planlarının durumu vb. tartışmalar çeşitli ortamlarda yapılmış ve halen de yapılmaktadır. Bu yazıda milli güvenlik denince ülke menfaatlerinin korunmasında ilk akla gelen kurumlardan biri olan Silahlı Kuvvetlerin tehlikelere karşı hazırlanma, plan yapma, güç geliştirme ve eğitimde uyguladığı yöntemlere kısaca değinilecek ve askeri gücün hazırlanmasında kullanılan bu yöntemlerin deprem ve sonuçları ile mücadelede öncelikle görev alacak kurum ve kuruluşlar tarafından nasıl kullanılacağı üzerinde durulacaktır.

Askeri planlamacılar açısından en önemli görev ülkemize yönelik tehditleri karşılayabilecek ve güvenliği sağlayacak bir askeri gücün oluşturulması, eğitilerek göreve hazır bulundurulmasıdır. Ağırlıklı olarak Milli Savunma, Dışişleri ve İçişleri Bakanlığı gibi güvenlik bürokrasisi aktörlerinin koordinatörlüğünde uzun planlama süreçleri ve kurumlar arası koordinasyonu gerektiren bu çalışmada ilk yapılması gereken şey ülkenin **milli menfaatlerinin tespiti** ve içinde bulunulan siyasi, ekonomik durumun her yönü ile analiz edilmesidir. Bu menfaatler ışığında gerçekleştirilmesi gereken **milli hedeflerin belirlenmesi** ikinci aşamadır. Milli hedeflerin elde edilmesi ya da korunması için **ekonomik, siyasi, sosyal ve askeri hedeflerin belirlenmesi** üçüncü aşamayı teşkil etmektedir. Daha sonra bu hedeflerin gerçekleşmesine mani olacak veya olumsuz etki yapabilecek **tehdit ve risklerin** analizi yapılır. Bu değerlendirmeler ışığında kısa ve orta vadede uygulanacak stratejiler belirlenerek Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği tarafından hazırlanan ve en üst karar organlarında onaylanan dokümanın bilinen adı MGSB- Milli Güvenlik Siyaset Belgesidir. Bu belgede yer verilen stratejiler sadece askerlerin değil diğer kurumların da sorumluluk alanına giren çalışmalara ışık tutar. Kendilerine görev verilen kurumlar hedeflere ulaştıracak stratejileri, bu hedeflerin elde edilmesi için gerekli ihtiyaçları belirleyerek tedarik programlarını hazırlar ve kaynak isteklerini yapar. Söz konusu çalışmalar bütçe dönemleri ile sınırlı olmayıp 10-20 yıllık süreleri dikkate alarak yürütülür.

Askeri gücün geliştirilmesinde tespit edilen ihtiyaçlar öncelikle doktrin ya da harp etme usullerinde, teşkilatta, personel ve eğitim konularında yapılacak değişikliklerle karşılanır. Çünkü bunlar daha az maliyetli olan enstrümanlardır. İhtiyaçların karşılanmasında bunlar yeterli olmadığı taktirde yeni malzeme ve silah sistemlerinin temin edilmesi planlanır ki bu husus uygulamada modernizasyon faaliyetleri olarak bilinmektedir.

Askeri planların hazırlanmasında esas alınan temel faktör güvenlik ve buna yönelik tehditlerdir. Kabul etmek gerekir ki doğal afet olan deprem ve yarattığı sonuçlar sosyal ve ekonomik yıkımın yanı sıra ülkemizin bekası ve refahı için çok büyük iç ve dış güvenlik risk ve tehlikelerini de içermektedir. Yaşadığımız afet durumunda olduğu gibi sonuçları açısından büyük insani ve ekonomik kayıplara yol açan, toplumsal düzenin bozulması, iç göç, salgın hastalık, vb. pek çok risk güvenlik planlamasında dikkate alınması gereken faktörlerdir. Bu nedenle deprem tehlikesi de güvenlik ve tehdit kavramlarının en üst seviyede ele alındığı MGSB’de mutlaka yer almalıdır.

“Milli gücün” hangi tehdiye, ne uğruna, hangi hallerde, nasıl, ne zaman ve ne kadar güçle tatbik edileceği sorularını cevaplayan “ulusal çıkar/milli menfaat” kavramı devletin bekası ve güvenliği ile ulusun refahını sağlamak için temini ve muhafazası gereken amaçlar olarak tanımlanır ve “beka”, “hayati”, “çok önemli” ve “önemli” şeklinde öncelik dereceleri verilerek kıymetlendirilir. Beka derecesinde önemli çıkarlar savaşı göze almayı; hayati ulusal çıkarlar ise hükümetin acil planlama yapmasını ve askeri gücün sınırlı kullanımı da dâhil olmak üzere ulusal güç unsurlarının kullanılmasını gerekli kılar. Çok önemli ulusal çıkarlar askeri tedbirlerden çok siyasi ve ekonomik tedbirler alınmasını gerektirir. Önemli kategorisindeki ulusal çıkarlar için

genellikle psiko-sosyal tedbirlerin ötesinde ciddi siyasi ve ekonomik tedbirlerin uygulanmasına ihtiyaç olmayabilir.

Eğer MGSB’de mevcut ise yaşadığımız tecrübe ışığında deprem tehdidinin öncelik derecesi **hayati derecede önemli** kategorisine yükseltilmelidir. Çünkü öncelikli tehditler kaynak tahsisinde de öncelik almaktadır. Olası Marmara ve İstanbul depremleri ülkemiz için bir Milli Güvenlik sorunudur. Deprem bir tehdit olarak ele alındığında Milli Güvenlik Kurulunda asker üyelerin dışında yürütmeyi temsilen yer alan Adalet, İçişleri ve Dışişleri Bakanlarının yanında konu ile ilgili diğer Bakanların da bulunması sağlanmış olacağından bu durum tehlikenin önemi ve görünürlük derecesinin de yükseltilmesine katkı sağlayacaktır.

Gelinen aşamada yürütülecek planlama çalışmalarının sorumlusu AFAD-Afet ve Acil Durum Yönetim Başkanlığıdır. AFAD yürütme organı olarak İçişleri bakanlığı bünyesinde olduğundan yapılacak çalışmaların koordinatörü de bu bakanlıktır. Daha önce değişik bakanlıklara bağlı birimlerin AFAD Başkanlığı altında toplanmış olması doğru ve yerinde bir karardır. Kuruluş tarihinde doğrudan Başbakan’a bağlı olarak görev yapan bu kurum CB’liği hükümet sistemine geçildikten sonra İçişleri Bakanlığına bağlanmıştır. Kuruluş bağlantı yeri veya Afet yönetiminden sorumlu bir Bakanlık ihtiyacı olup olmadığı ayrıca tartışılmalıdır. AFAD’ın kendi sitesinde yer alan bilgilere göre dünyadaki benzeri bazı kurumların durumu incelenmiş ve bunların ABD’de doğrudan Başkana, Kanada’da Savunma Bakanlığına, Fransa’da İçişleri Bakanlığına bağlı olduğu, Japonya’da ise doğrudan bu konudan sorumlu Devlet Bakanı statüsünde bir bakanlık teşkilatında görev yaptığı belirtilmiştir. Deprem tehlikesi ile yaşayan ve etkili bir sistem geliştirdiği bilinen Şili’in uygulamalarına da bakmakta fayda olduğu değerlendirilmektedir.

AFAD Kriz yönetim merkezi adeta Silahlı Kuvvetlerin harekât merkezi gibi 24 saat faal olması gereken bir yönetim birimidir. Başka bir ifade ile afet hazırlıkları ve yönetiminden sorumlu komuta kademesidir. Sevk ve idarenin beyni niteliğinde olan hareket merkezlerinin teşkili ve işletilmesinde silahlı kuvvetler uzun yıllara dayanan bilgi ve tecrübelerine sahiptir. Askeri ve sivil uygulamaların ihtiyaca göre düzenlenmesi ile Kriz Merkezinin yönetim ve koordinasyon etkinliği artırılabilir. Küçük çaplı afetlerde 7269 sayılı kanun gereğince olay bölgesindeki Kaymakam veya Valilerin sorumluluğunda yürütülen faaliyetler, afetlerin çapı ve şiddeti büyüdükçe ilan edilen seviyelere göre en üst düzeyde AFAD Başkanlığı tarafından yönetilmek durumundadır. Askeri kültürde harekâtın başarısı için en önemli prensiplerden biri emir komuta birliğinin sağlanmasıdır. Kimin kimden emir alacağı ve kime karşı sorumlu olduğu tereddüde yer bırakmayacak şekilde belirlenmiş olmalıdır. Yaşadığımız son olayda 4ncü seviye afet durumu ilan edilmiş, yurt içinde ilgili bütün kurumlar göreve çağırılmış hatta yurt dışından yardım talep edilmiştir. İlk günlerde faaliyetleri yöneten en üst yetkilinin CB Yardımcısı olduğu izlenimi edinilmiştir. AFAD’ın kuruluşunda yer aldığı İçişleri Bakanlığının en üst düzey yöneticisi olan Bakanın böyle bir kriz döneminde bulunduğu yer çok önemlidir. İçişleri Bakanı ve diğer Bakanlar en kısa sürede deprem bölgesine gitmiştir. Bu durum başkomutanın cepheye giderek harekâtı oradan sevk ve idare etmesine benzemektedir. Hem askerî harekât sevk ve idare prensipleri hem de yönetim bilimleri açısından Komutan veya Yöneticinin kendisi ve bulunduğu yer sıklet merkezidir. Komutan

harekâtı en uygun sevk ve idare edeceği yerde bulunmalıdır. Günümüzün gelişmiş haberleşme sistemleri ile olay yerinden anlık bilgiler alınabilmektedir. Bir komutanın cephenin en tehlikeli yerinde bulunması komuta merkezinin başsız kalmasına neden olacağı gibi onun uç noktadaki varlığı ast unsurların faaliyetlerini kısıtlayan bir faktöre de dönüşebilir. Siyasi liderler olay olur olmaz bölgeye gitmeyi halkla yakın olmak, moral vermek, doğru bilgi almak, çalışmalarını yönlendirmek ve kamuoyuna mesaj vermek için tercih etmektedir. Ancak yürütmeden sorumlu bakanın merkezde bulunarak diğer kurumlarla koordineyi sağlaması ve emir komutayı tesis etmesi bu seviyedeki bir afet için daha uygun bir yönetim tarzı olacaktır.

Misyonu ve yasal sorumlulukları açısından doğal afetlerle mücadele için teşkil edilen AFAD savaş ve seferberlik durumunda savaşın neden olduğu yıkım ve zararlarda da görevler üstlenmek durumundadır. Bu nedenle kuruluşunda Sivil Savunma Genel Müdürlüğü bulunmaktadır. Deprem ön plana çıktığı için konunun bu yönü tartışılmamıştır. Bu nedenle AFAD çok güçlü bir teşkilata, icra yetkilerine ve kaynaklara sahip olması gereken bir kurumdur. CB hükümet sistemine geçildikten sonra mevcut kurumların, yönetim birimlerinin tabi olduğu yasal dayanaklar, kuruluş, bağlantı ve personel değişiklikleri için harcanan çabalar ve geçen zamanın bir bedeli olduğunu yaşadığımız olay bizlere hatırlatmıştır.

Kendi sitesinde yer alan bilgilere göre AFAD Başkanlığınca bugüne kadar 2019-2023 dönemine ait Stratejik Plan, Türkiye Afet Müdahale Planı-TAMP ve Türkiye Afet Risk Azaltma Planı-TARAP, Ulusal Deprem Stratejisi Eylem Planı-UDSEP, Ulusal Radyasyon Acil Durum Planı-URAP ve her il için bu planların izdüşümü sayılabilecek İl Risk Azaltma Planı-İRAP hazırlanmıştır. Oldukça detaylı hazırlanan planlarda konuya ilişkin birçok veri bir araya getirilmiş ve analizler yapılmıştır. Askeri bakış açısı ile incelendiğinde göze çarpan hususlar şunlardır.

- Planlar geleceğe yönelik olduğundan her plan birtakım faraziyelere/tahminlere dayanır, faraziyelerin doğru çıkmaması durumunda planın işlerliği de tartışmalı hale gelir. Bu nedenle farklı senaryo ve faraziyeleri içeren birden fazla plana ihtiyaç olabilir.

-Planlar sade, açık ve anlaşılabilir olmalıdır. Mevcut planlar çok hacimli ve detay bilgiler içermektedir. Deprem, yangın gibi afet ve savaş hali konularında ayrı ayrı planlar hazırlanarak sadeleşme sağlanabilir. Her ilin afetlere karşı risk durumu farklı olduğundan bu planlardan kendilerine düşen görevler için daha kolay çıkarım yapabilirler.

-Plan hazırlanmadan önce yapılan çalışmalar durum tespiti, güçlü ve zayıf yönlerin, hassasiyetlerin belirlenmesine yönelik tespitlerdir. Planlar tespit edilen bu hususları görev, zaman, kaynak ve sorumluluk boyutunda uygulamaya dönüştürmesi gereken dokümanlardır. İyi hazırlanmış bir plan kim, ne zaman, nerede, ne yapacak sorularına da cevap vermelidir. Bu gözle bakıldığında AFAD planları durum tespiti yönünden oldukça iyi fakat sorumluluklar ve yapılacak işler açısından yetersiz görünmektedir.

-İllerin hazırladığı planlarda da aynı noksanlıklar söz konusudur. Bir ast ünitenin hazırladığı planın ana plan maksadına uygunluğu ve verilen görevleri yapabilecek durumda olup olmadığı bir inceleme sürecinden sonra mutlaka üst makam tarafından onaylanmalıdır. İllerin planlarının

hazırlandıktan sonra **AYDES-Afet Yönetim Bilgi Sistemine** yükleneceği belirtilmiş olmakla birlikte erişime açılan planlarda herhangi bir onay makamı görünmemektedir.

Mevcut planların geniş katılımı ve detaylı olarak hazırlandığı ifade edilse de yaşanan olaylardan sonra gözden geçirilme ihtiyacı olduğu çok açıktır. Yaşanabilecek en kötü senaryo gerçekleşmiş ve Seviye-4 ilan edilmiştir. Planların geliştirilmesi için görev alan kurumlar, STK'lar ve bireylerin topladığı çok kıymetli bilgiler mevcuttur. Bu çalışma için faydalı olabilecek bir yöntem silahlı kuvvetlerde uygulanan **FSİ-Faaliyet Sonu İncelemesidir**. Gerçekleşen bir olay, tatbikat veya operasyon sonrasında seçilmiş konularda bizzat olayların içinde yer alan personelin katılımı ile yapılan FSİ'de Ne oldu, Nasıl oldu, Ne olmalıydı sorularının cevapları aranır. Bu çalışma yanlışları ortaya çıkararak sorumlu personelin suçlu gibi eleştirildiği bir faaliyete dönüştürülmemelidir. Sadece hatalar değil doğru yapılan hususlarda tespit edilerek yaygınlaştırılmalıdır. Çünkü herkesin görme ve deneyimleme fırsatı bulamadığı uygulamaların kayıt altına alınarak yaygınlaştırılması bilgilenme ve eğitim için müthiş fırsatlar sağlayacaktır.

Diğer bir yöntem **Alınan Dersler** çalışmasıdır. AFAD bünyesinde de böyle bir merkez tesis edilerek konusunda uzman olan şahıs ve kurumların sahada bizzat görerek ve ilgili personel ile görüşerek tespit ettiği herkesin yararlanabileceği bilgiler Alınan Dersler adı ile kayıt altına alınmalıdır. Bu bilgiler düzenli olarak yayımlanmalı ve dünyadaki benzer olaylardan öğrenilen dersler de bu kapsamda kullanıcılara sunulmalıdır. Bu bilgiler aynı zamanda eğitim ve tatbikatlarda kullanılacak kaynaklardır.

Bir plan iyi hazırlanmış olsa da eğitim ve tatbikatı yapılmamış, her ünite doğru yetki ve kaynaklarla donatılmamış ise beklenen sonuçların alınması mümkün değildir. Yeniden teşkilatlanan, kuruluş bağlantıları değişen AFAD'ın hazırladığı planlar oldukça yenidir ve bugüne kadar yeterince deneme ve eğitim fırsatı olmamıştır. Bu nedenle eğitim boyutu planın kendisi kadar önemlidir.

Askeri gücün geliştirilmesinde dikkate alınan hususlar ışığında planların gözden geçirilmesi aşağıda belirtilen konuları da kapsayacak şekilde yapılmalıdır.

Mevzuat: Sistemin işleyişi açısından, görev ve sorumluluklar, kaynak tahsisi ve kurumlar arası koordinasyonu, yurt dışı yardım kuruluşları ile ilişkileri düzenleyen mevcut kanun, yönerge ve talimatların uygunluğu gözden geçirilerek tespit edilen yetersizlikler için hukuki ve idari düzenlemelerin yapılması gerekir.

Teşkilat: Başta AFAD merkez ve taşra teşkilatları, diğer bakanlıkların ve belediyelerin destek sağlayan üniteleri ile gönüllü kuruluşların teşkilat yapıları gözden geçirilerek değişiklik ihtiyaçları tespit edilmelidir.

Malzeme: Her afet için müdahalede kullanılacak araç ve cihazlar farklıdır. AFAD açısından en önemli sorun malzemelerin farklı Bakanlık ve kurumların envanterinde bulunuyor olmasıdır. Bu malzemeler sadece deprem olduktan sonra değil normal zamanlarda eğitim için de kullanılmak zorundadır. Bunların işler durumda tutulması, mevcutlarının sürekli güncellenmesi, bir kısmının

uygun yerlerde depolanması gerekir. Arama kurtarmadan, sağlık, barınma ve yiyecek teminine kadar pek çok alanda teknolojik gelişmeler ışığında yeni cihaz ve sistemler kullanıma alınmaktadır. Yurt dışından gelen ekiplerin kullandığı cihazlarda dikkate alınarak malzeme konusunda kapsamlı bir çalışma yürütülmelidir. Deprem MGSB’de hayati derecede önemli tehditlerden biri olarak kabul edilirse bu durumda Savunma Sanayi için ayrılan kaynaklar bu maksatla da kullanılabilir. Çünkü söz konusu cihazların birçoğu savunma sanayii firmalarının kapasitesi ile üretilebilecek yan ürün niteliğindedir. Bu noktadan hareketle depremde kullanılacak araç, cihaz ve sistemlerin eksiklerinin temini, mevcutların yenilenmesi için TSK uygulamalarına benzer şekilde bir **Deprem Modernizasyon Planı** hazırlanabilir. Daha sonra bu ihtiyaçlar acil, kısa, orta uzun vadede tedarik edilecek şekilde programlar yapılabilir. Bu kapsamda AR-GE ihtiyaçları da belirlenerek çalışmalar başlatılmalıdır.

Personel: Kuruluş ve teşkilat çalışmaları paralelinde planlarda belirtilen müdahale seviyelerine göre görev alacak personelin miktarı, niteliği, kadrolu veya gönüllü olanların durumu, olağanüstü hâl veya seferberlik durumunda göreve çağrılabilir olanların kaynak durumuna ilişkin çalışmalar da yapılmalıdır. Risk seviyesi yüksek şehirlerde sokak, mahalle esasına dayanan gönüllülerin çoğaltılması insan gücü için düşük maliyetli bir kaynak olacaktır. Seviye-1’den Seviye-4’e kadar ihtiyaç duyulan kritik personelin her an göreve hazır tutulması oldukça zor ve maliyetlidir. Bunun için hazırlık seviyeleri de belirlenerek hangi birimin personelinin her an göreve hazır bulundurulacağı, hangilerinin çağrı ile göreve davet edileceği ve duyuruların nasıl yapılacağı gibi hususların da düzenlenmesi gerekecektir.

Son olarak üzerinde durulması gereken önemli bir konu eğitimidir. Deprem hazırlıkları bir ordunun savaşa hazırlanması gibi ele alınacak olursa askerlerin eğitimi için geliştirilen teknik ve uygulamalar bu çalışmalara da ışık tutabilir. En mükemmel planlara, en iyi malzemelere sahip olsa da bir teşkilatı meydana getiren bireyler yeterli eğitim düzeyine sahip değilse beklenen sonuçlar alınamaz. Aşağıda belirtilenler geniş kitlelerde farkındalık yaratmak için yapılacaklardan çok depremle mücadelede doğrudan görev alacak personel ve ünitelerin eğitime yönelik hususlardır.

- Eğitim planlaması en üst seviyede tek elden AFAD tarafından yapılmalı icrası ilgili kurumlar tarafından yürütülmelidir. Eğitim yönetimi açısından AFAD’ın sorunu eğitimi icra edecek unsurların önemli bir bölümünün başka Bakanlık ve kurumların kuruluşunda olmasıdır. Bu nedenle farklı kurumların teşkilatında bulunan ve planlarda destek çözüm ortağı olarak tanımlanan birimlerin yapması gereken eğitimleri denetleme ve yeterliliğini kontrol etme yetkisi AFAD’a verilmelidir.

- Toplu ve ferdi eğitim görevleri listesi ve her görevin doğru yapılma kriteri hazırlanabilir. Örneğin kriz merkezinin bir bütün olarak işleyişi ve lojistik merkezlerin yönetimi gibi görevler toplu, arama kurtarma birimlerindeki her ferdin yapacağı işler gibi vazifeler ferdi eğitim görevi olarak dikkate alınmalıdır.

- Eğitim için kullanılabilir kaynak dokümanlar hazırlanmalıdır. Eğitim görevlerinin hangi yöntemlerle öğretileceği de belirlenmelidir. Örneğin, konferans, okuma, on-line eğitim, gösteri, tatbikat, vb.
- En iyi uygulamaları anlatmak ve illerde görevli personele göstermek için AFAD kuruluşunda uzman eğitimcilerden oluşan mobil eğitim timleri teşkil edilebilir. Bu timler gönüllüleri de eğiterek onların vasıtasıyla deprem bilgi ve farkındalık düzeyinin yükseltilmesine katkıda bulunabilirler
- Gönüllüleri de kapsayacak şekilde senenin belirli günlerinde il düzeyinde ilgili personelin zorunlu olarak katılacağı eğitim faaliyetleri planlanmalıdır. Destek verecek illerde bulunan personel veya bunların yöneticileri destek sağlayacakları illeri de ziyaret etmeli, işbirliği yapacağı kurum ve personeli tanımalıdır.
- Toplu eğitimlerin en üst uygulaması tatbikatlardır. Tatbikat planlaması yoğun emek ve uzmanlık gerektirir. Tatbikatlar ne kadar gerçekçi yapılırsa planların uygulama şansı da o kadar fazla olur. Tatbikatlar mutlaka bir üst makamın sorumluluk ve gözetiminde yapılmalıdır. Örneğin illerin Seviye-1 ve Seviye-2 Afet Müdahale planlarını uygulama tatbikatları mutlaka AFAD'ın gözetiminde yapılmalı ve illerin rapor edeceği üst yönetim merkezi tatbikat süresince açılıp işletilmelidir.
- Ülke çapında ve illerin icra edeceği tatbikatlar için gerçekçi deprem senaryoları hazırlanmalıdır. Günümüzde gelişen teknolojik araçlarla görsel gerçeklik derecesi artırılmış tatbikat senaryoları düzenlenebilir. Yaşanan olaylardan edinilen bilgilerle gerçekçi olay listeleri hazırlanarak tatbikat esnasında ilgili taraflara bu bilgiler mesaj, haber, fotoğraf gibi araçlarla verilmeli ve her seviyedeki görevlilerin stres altında çalışmaları sağlanmalıdır.
- Kriz merkezlerinin yöneticisi durumunda olan Kaymakam ve Valiler için lider eğitim programları hazırlanarak sevk idare etkinlikleri artırılmalıdır. Bu merkezlerde görev yapacak vali yardımcısı ve kritik personelin mesleki gelişim süreçlerinde kriz yönetimi konusunda kurumsal eğitim almaları sağlanmalıdır. Ayrıca ilgili birim yöneticilerine basınla ilişkiler konusunda eğitim verilmeli uygulamalar yaptırılmalıdır.
- Tatbikat düzenlenmesi, senaryo ve olay listelerinin hazırlanması ve değerlendirmeler konusunda bu konuda yetişmiş personel ve kuruluşlardan destek alınmalıdır. Ülke geneli ve iller düzeyinde yapılacak tatbikatlarda oyunculara bu tür destekler verilerek onların kendi görevlerine yoğunlaşmaları sağlanmalıdır. TSK'nin kullanımı için MSÜ içerisinde teşkil edilen Harp Oyunu ve Simülasyon Merkezinin yapısı incelenerek AFAD bünyesinde benzeri üniteler teşkil edilebilir veya söz konusu merkezden AFAD'ın da yararlanması dikkate alınmalıdır.
- Belirli konulara yönelik özel tatbikatlar da planlanabilir. Örneğin sadece yönetim merkezleri arasında haber ve bilgi akışının kontrolü, iletişim sistemlerinin denenmesine yönelik tatbikat, lojistik merkezlerin işleyişine yönelik tatbikat, vb.
- Göreve tam hazır olmak; personeli ve malzemesi tam, eğitim durumu üst seviyede ve en kısa sürede göreve gidebilecek yeteneklere sahip olmak demektir. Yönetim merkezleri ve destek

Çalışma gruplarının tümünün her an en üst hazırlık seviyesinde hazır bulundurulması mümkün olmadığından tatbikatlardan elde edilecek sonuçlara göre her ünite için göreve hazırlık süreleri ve seviyeleri belirlenmeli ve bu süre ve seviyeler zaman içerisinde geliştirilmelidir. Bu seviyelere uygun olarak personel ve malzeme desteğinde bazı birimler öncelik alabilir, bu Şekilde kaynaklar da tasarruflu olarak kullanılmış olur.

Sonuç olarak deprem ve yaratacağı etkiler ülkemiz için bir milli güvenlik sorunudur. Deprem hazırlıkları da savaşa hazırlanır gibi bir planlama ve eğitim anlayışı ile yürütülmelidir. Bu hazırlıkların yürütülmesinden sorumlu kuruluş, çok güçlü yürütme ve kaynaklar üzerinde kontrol yetkilerine sahip olmalıdır. Silahlı Kuvvetlerin kullandığı yönetim ve planlama anlayışından istifade ile bu yazıda belirtilen hususların Risk Azaltma çalışmalarında kullanılabileceği fakat deprem sonrası faaliyetleri içeren Afet Müdahale planlarının geliştirilmesi, eğitim ve tatbikatların etkinliğinin artırılması için daha yararlı olabileceğini değerlendirmekteyim.